

FOTOGRAFEN

Mireille de Putter en Karen Deking

Angeliek de Jonge

Baksteen, vitrage, stoeptegels, voetbalveldjes en plantsoenen vormen het decor in de serie *De ongekende stad* van Angeliek de Jonge (Den Haag, 1953). De foto's tonen het alledaagse leven in wijken als Pijlsweerd, Ondiep, Kanaleneiland, Overvecht, Majellapark en Tuindorp. Een vrouw klopt beddengoed uit, een oppas-opa voetbalt met zijn kleinkinderen, scholieren hangen in het portiek, een twintiger jogg langs het Amsterdam-Rijnkanaal en jonge managers in pak spelen een potje basketbal. Kortom herkenbare en verrassende portretten uit wijken die doorgaans weinig (positieve) aandacht krijgen in de media. De fotocarrière van De Jonge komt op stoom als ze in 2010 haar website *Utrecht Vandaag* lanceert. Fietsend door de stad 'vindt' ze beelden waar ze verhaaltjes bij maakt. Ze zwerft door de wijken en volgt haar gevoel. In de ochtendnevel ziet De Jonge op de Balkstraat in Pijlsweerd drie jongens – blond, donker en roodharig – op een muurtje zitten. Ze rusten uit van het voetballen. Vanachter de gordijnen kijkt de bewoner wantrouwig toe. De Jonge wil dat beeld vangen, stapt van haar fiets, stelt scherp met haar Canon EOS Mark 2 en begint direct af te drukken en ondertussen contact te maken. 'First shoot then talk' is een oude wet onder straatfotografen. 'Ga maar gewoon door jongens, ik leg zo wel uit wat ik doe.' Ze hanteert deze overval techniek, omdat het moment anders weer voorbij is. Zo isoleert ze stukjes uit de werkelijkheid. Ze kadreert zo dat de zijstraat een weglappende lijn in het beeldvlak vormt waarmee ze diepte creëert. Als ze een stuk of tien opnamen heeft, bergt ze haar camera weer op. Ze vertelt dat ze voor de krant werkt en er ook een verhaaltje bij wil maken. Ze is oprecht nieuwsgierig en uit op een authentiek verhaal waardoor mensen doorgaans makkelijk in het gesprek meegaan. Al pratend zoekt ze naar het verhaal, want ieder mens heeft een verhaal. Ook bij de drie jongens – de elf-jarige Henkie, Syljan en Johnny – vraagt ze door. Wat zijn ze aan het doen? Wat is hun droom? (profvoetballer worden) Tegelijkertijd probeert ze een beeld te krijgen van hun vriendschap. Haar fotocolumns beginnen altijd bij de foto, maar tekst en beeld verdiepen elkaar. Met het verhaaltje biedt ze context waardoor de mensen op de foto nog meer gaan leven.

STRAATFOTOGRAFIE

Voor De Jonge is straatfotografie de meest wezenlijke vorm van fotografie. Henri Cartier-Bresson en Ed van der Elsken zijn sinds jaar en dag haar helden. Net als zij wil ze het leven betrappen, wachten op het juiste moment – *le moment décisif* – en dan toeslaan. Bresson hanteerde deze term voor het moment waarop het visuele en het dramatisch hoogtepunt samenkomen. Doel is om een stukje van het dagelijks leven in de stad te vangen in ongeposeerde foto's. Eind jaren zeventig volgde De Jonge een grafische opleiding bij Artibus in Utrecht. De fotografie heeft ze zich zelf eigen gemaakt. Als kind gaat ze al met haar vader mee naar de Haagse fotokring en helpt ze in de doka. In de jaren dat ze veel thuis is met haar kinderen kan ze haar creativiteit kwijt in de fotografie. Het dagelijks leven met haar kinderen is vaak het onderwerp. Daarnaast werkt ze in de fotostudio van een reclamefotograaf in de buurt. In de periode erna maakt ze twee fotoboeken over het Griftpark en de singel. Hier zijn de mensen meer figuranten in het landschap. Naar eigen zeggen hield ze uit verlegenheid afstand. Dat is inmiddels wel anders.

Als de fotocolumns op haar website worden opgemerkt door het *AD / Utrechts Nieuwsblad*, krijgt De Jonge haar eigen rubriek. In de periode daarna ontwikkelt ze zich ook als fotojournalist voor het dagelijkse werk bij de krant. Haar vermogen in korte tijd door te dringen tot een diepere laag, komt verder tot bloei. Als ze voor de krant opdracht krijgt foto's te maken bij een artikel over de Zusters Augustinessen in Wijk C, besluit ze wat langer te blijven. Dezelfde dag keert ze terug voor het avondgebed. Zo maakt ze een uitgebreide serie over het dagelijks leven in dit Utrechtse klooster, waar van de 70 zusters nog 24 over zijn. Voor deze reportage ontving ze begin 2016 de 2^e prijs van de Zilveren Camera in de categorie Dagelijks Nieuws; een mooie erkenning. 'De foto's van De Jonge laten een gepassioneerde betrokkenheid zien met mensen en hun geschiedenis. Zo legt ze de niet gekende plekken en de kleine verhalen over het leven in Utrecht vast en dringt ze diep door tot de poriën van de stad.' * MdP

OPDRACHT SFU De ongekende stad (2011–2013)

PUBLICATIES *De duizend gezichten van het Griftpark* (2004), *De singel van Utrecht* (2008)

OPDRACHTGEVERS o.a. AD nieuwsmedia, ANP, CNV, Kidsweek, Het Utrechts Landschap

BRONNEN o.a. interview in studio in Utrecht, 23 maart 2016

NOOT *Concept De ongekende stad, Angeliek de Jonge (2011)

Mike Roelofs

Het zijn prachtige verhalen over zijn speurtocht naar de echte Utrechter. Wie zelf in het *stadsie* woont, herkent onmiddellijk de stugheid en de norse blik waarmee een authentiek exemplaar is behept. Vóór de SFU-serie *Utrechtse koppen* had Mike Roelofs (Eindhoven, 1981) Roma en Inuit gefotografeerd. Nadat hij in 2007 afstudeerde aan de Fotoacademie in Amsterdam vertrok hij een jaar later naar Roemenië, waar hij de schrijvende leefomstandigheden van de Roma vastlegde. Met deze serie, getiteld *Resilience*, won Roelofs de eerste prijs in de categorie Portretten van de Zilveren Camera. In Labrador, Canada, richtte hij vervolgens zijn lens op de Inuit, de oorspronkelijke bewoners van het gebied. Depressies, drankmisbruik en suicide zijn hier aan de orde van de dag. In 2015 maakte Roelofs een serie voor *de Volkskrant* over *global warming* waarvoor hij de hele wereld over trok.

TYPISCH UTRECHTS

Door zijn ervaring met Roma en Inuit onderschat Roelofs het fotograferen van de authentieke Utrechter. 'Eigenlijk wist ik niet waar ik aan begon.' Nadat hij heeft kennisgemaakt met de aard van de autochtone Utrechter ontdekt hij dat integreren vrij lastig is. De volksaard van de echte Utrechter is van een andere orde dan bijvoorbeeld de echte Amsterdammer. Bovendien moet alles in een vrij korte periode, terwijl Roelofs normaal gesproken veel langer op een plek zit. Dat dwingt hem ook zijn werkwijze aan te passen. Roelofs is geen registrerend fotograaf; hij werkt doordacht en heeft altijd de regie. De portretten pakten in eerste instantie te geënceneerd uit; door snapshots op straat te maken ontstonden vrijere portretten. Deze voor Roelofs ongewone, snellere aanpak wordt ook min of meer afgedwongen door de mensen die hij wilde fotograferen. Zo weigerde 'tante' Jannie van Doesburg haar telefoonnummer te geven, en begroette ze de fotograaf met een gezellig: 'Wat moet je nu weer?' Toen Roelofs de beloofde foto aan Thomas Melisse van café De Postillon wilde geven nam de kroegbaas 'm in eerste instantie niet aan. De fotograaf had eerder langs moeten komen. Toen hij het portret toch liet zien, zei Melisse: 'Lust jij een pilsje?' 'Typisch, maar heel mooi', vindt Mike Roelofs. Maar Henk spande de kroon. Hij werd gespot op de markt van het Vredenburg. De 80-jarige Henk was het helemaal qua kop en hij flaneerde over de markt alsof die van hem was. Een prachtig pak aan en hij leek als twee druppels water op Rijk de Gooijer – de ultieme Utrechtse kop. Vijf à zes keer stond Roelofs voor zijn huis. Telkens kwam het 'effe' niet uit, Henk vond het allemaal te veel gedoe. Het is er niet van gekomen.

UITSTERVEND MENS SOORT

In die periode fotografeert Mike Roelofs al enkele jaren voor *de Volkskrant*. Het verschil in benadering is absurd. Als hij op reportage gaat voor de krant leggen ze bij wijze van spreken de rode loper voor hem uit. De stugge Utrechter doet daarentegen pas enige toenadering als hij je mag. Als het ijs eenmaal gebroken is, kan alles. Samen met cultuurreporter en 'stadsantropoloog' Rob van Scheers – geboren en getogen in de wijk Ondiep – gaat Roelofs op pad om authentieke Utrechtse te scouten. Een langzaam uitstervend menssoort vastleggen voordat het te laat is¹, volgens Van Scheers, die het idee aandroeg. Rob fungeert als 'tolk' en kon soms een voorschot doen omdat hij de taal en de grappen begreep. Hij leert Roelofs